

Samostatný knihovník pracovník / samostatná knihovnice pracovníce správy fondů (kód: 72-012-R)

Autorizující orgán:	Ministerstvo kultury
Skupina oborů:	Publicistika, knihovnictví a informatika (kód: 72)
Týká se povolání:	Samostatný knihovník
Kvalifikační úroveň NSK - EQF:	6

Odborná způsobilost

Název	Úroveň
Organizace revize knihovního fondu	6
Orientace na knižním trhu a v produkci ostatních informačních zdrojů	6
Orientace v procesech akvizice, evidence, katalogizace a adjustace v knihovnách	4
Orientace v systému českých knihoven, jejich knihovních fondech a službách	6
Preventivní péče o knihovní fondy	6
Správa a organizace fondů ve skladech	6
Vytváření koncepce obsahu a systému stavění, správa a organizace specializovaných (dílčích) knihovních fondů a studoven v knihovnách	6

Platnost standardu

Standard je platný od: 20.05.2025

Kritéria a způsoby hodnocení

Organizace revize knihovního fondu

Kritéria hodnocení	Způsoby ověření
a) Popsat způsob revize knihovních fondů knihoven evidovaných u Ministerstva kultury ČR na základě právních předpisů vztahujících se k této činnosti	Ústní ověření
b) Charakterizovat druhy a způsoby revizí knihovních fondů	Ústní ověření
c) Zpracovat protokol o provedení revize podle platných právních předpisů	Praktické předvedení
d) Zpracovat návrh postupu vyřazování knihovních jednotek podle platných právních předpisů	Praktické předvedení
e) Charakterizovat cíle a popsat nejčastější metody aktualizace knihovního fondu	Ústní ověření

Je třeba splnit všechna kritéria.

Orientace na knižním trhu a v produkci ostatních informačních zdrojů

Kritéria hodnocení	Způsoby ověření
a) Popsat on-line zdroje pro hodnocení atraktivity dokumentů u čtenářů, a to včetně sociálních sítí a internetových portálů	Ústní ověření
b) Vyhledat 3 knihy vydané v roce předcházejícím roku zkoušky a oceněné některou z českých knižních cen	Praktické předvedení
c) Popsat aktuální situaci v oblasti vydávání e-knih a jejich nabídky v knihovnách ČR	Ústní ověření
d) Popsat aktuální situaci v oblasti vydávání zvukových knih a jejich nabídky v knihovnách v ČR	Ústní ověření
e) Popsat aktuální situaci v oblasti nabídky a produkce domácích, případně i zahraničních licencovaných elektronických informačních zdrojů a možnosti jejich nákupu do knihoven v ČR	Ústní ověření

Je třeba splnit všechna kritéria.

Orientace v procesech akvizice, evidence, katalogizace a adjustace v knihovnách

Kritéria hodnocení	Způsoby ověření
a) Popsat knihovní procesy související s evidencí knihy v knihovně (objednávka, akvizice, adjustace, katalogizace, evidence jednotky, odpis)	Ústní ověření
b) Vysvětlit vztah mezi popisem jednotky monografie, pokračujícího zdroje a nastavením výpůjčních a revizních procesů knihovny	Ústní ověření
c) Charakterizovat metodiky stavění volně přístupného fondu v knihovně	Ústní ověření

Je třeba splnit všechna kritéria.

Orientace v systému českých knihoven, jejich knihovních fondech a službách

Kritéria hodnocení	Způsoby ověření
a) Popsat současný systém knihoven v ČR a uvést přehled nejvýznamnějších knihoven a jejich tematické zaměření	Ústní ověření
b) Charakterizovat nejvýznamnější knihovny v zadaném kraji ČR	Ústní ověření
c) Popsat nejčastěji užívané systémy organizace a správy knihovního fondu v knihovnách v ČR a v zahraničí	Ústní ověření
d) Popsat hlavní služby knihoven a jejich veřejné působení, charakterizovat současné trendy v této oblasti v ČR i v zahraničí	Ústní ověření

Je třeba splnit všechna kritéria.

Preventivní péče o knihovní fondy

Kritéria hodnocení	Způsoby ověření
a) Zpracovat návrh preventivní péče o knihovní fondy základní knihovny uložené ve skladu, s ohledem na fyzikální, biologické a chemické faktory	Praktické předvedení a ústní ověření
b) Popsat vybavení studoven pro studium vzácných a ohrožených tisků a podmínky pro jejich zpřístupňování	Ústní ověření
c) Popsat možná ochranná opatření u dokumentů ohrožených vnějšími vlivy	Ústní ověření

Je třeba splnit všechna kritéria.

Správa a organizace fondů ve skladech

Kritéria hodnocení	Způsoby ověření
a) Zpracovat návrh stavění fondu ve skladu základní knihovny se zřetelem na různé druhy dokumentů	Praktické předvedení a ústní ověření
b) Navrhnout optimální vybavení skladu základní knihovny, prostorové nároky na uložení knihovního fondu, skladování vybraných druhů dokumentů (knihy, časopisy, mapy, magnetická média, staré tisky) formou desetiminutové prezentace	Praktické předvedení a ústní ověření

Je třeba splnit obě kritéria.

Vytváření koncepce obsahu a systému stavění, správa a organizace specializovaných (dílčích) knihovních fondů a studoven v knihovnách

Kritéria hodnocení	Způsoby ověření
a) Navrhnout v bodech tematický plán a způsob stavění vymezeného knihovního fondu nebo samostatné studovny	Praktické předvedení
b) Popsat nejčastěji užívané systémy organizace a stavění knihovního fondu ve volných výběrech v knihovnách	Ústní ověření

Je třeba splnit obě kritéria.

Organizační a metodické pokyny

Pokyny k realizaci zkoušky

1. Vstupní předpoklady pro účast na zkoušce

Uchazečem o zkoušku může být každá fyzická osoba starší 18 let, která získala alespoň základy vzdělání, nebo účastník rekvalifikace podle zákona č. 435/2004 Sb., zákon o zaměstnanosti.

Zdravotní způsobilost není vyžadována.

Autorizovaná osoba zároveň s odesláním pozvánky ke zkoušce písemnou formou sdělí, kde a jakým způsobem se uchazeč může informovat o svých povinnostech a průběhu zkoušky a které doklady/dokumenty musí uchazeč předložit bezprostředně před započítáním zkoušky.

2. Průběh zkoušky

Před zahájením zkoušky uchazeč předloží zkoušejícímu průkaz totožnosti a případně další dokumenty opravňující k připuštění ke zkoušce uvedené v části 1. Vstupní předpoklady pro účast na zkoušce.

Bezprostředně před zahájením zkoušky autorizovaná osoba seznámí uchazeče s pracovištěm, s organizací zkoušky, s jeho právy a povinnostmi v rámci zkoušky dle zákona č. 179/2006 Sb. a s požadavky bezpečnosti a ochrany zdraví při práci (BOZP) a požární ochrany (PO), o čemž bude autorizovanou osobou vyhotoven a uchazečem podepsán písemný záznam.

Zkoušející uzná, a tedy nemusí ověřovat, ty odborné způsobilosti, které byly již dříve u uchazeče ověřeny v rámci zkoušky z jiné profesní kvalifikace (nutno doložit osvědčením o získání profesní kvalifikace), a které jsou shodné svým rozsahem i obsahem. Rozsah a obsah odborné způsobilosti určují její jednotlivá kritéria a pokyny k realizaci zkoušky popsané v hodnotícím standardu. Zkoušející tyto odborné způsobilosti neuznává jako již ověřené, pokud by tím nebylo zajištěno řádné ověření ostatních požadavků stanovených tímto hodnotícím standardem (například při nutnosti dodržení technologických postupů a časové souslednosti různých činností).

Zkouška se koná v českém jazyce.

Zkouška je veřejná. Praktická část zkoušky a praktická zkouška není veřejná v případech, kdy to je nutné z hygienických důvodů nebo z důvodu ochrany zdraví a bezpečnosti práce.

Kritéria jsou ověřována praktickým předvedením, ústním ověřením a kombinací praktického předvedení a ústního ověření. Pro praktické předvedení je nutné, aby měl uchazeč k dispozici počítač zapojený v síti internet a dostupný textový editor. Dovednost práce s počítačem a orientace v síti internetu je jednou z prověřovaných odborných způsobilostí.

Během zkoušky je prověřována i znalost odborné terminologie. Terminologie používaná při zadávání úkolů i jejich hodnocení musí být v souladu s aktuální terminologií tak, jak ji uvádí Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV) vytvářená Národní knihovnou ČR. V oblasti knihovnických a informačních služeb a provozu je nutné, aby konkrétní zadání i hodnocení respektovalo aktuální znění platných legislativních norem, zejména:

- zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník,
- zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník,
- zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon),
- zákon č. 110/2019 Sb., o zpracování osobních údajů,
- zákon č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon) včetně věcně příslušných vyhlášek v platném znění,
- zákon č. 37/1995 Sb., o neperiodických publikacích, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 46/2000 Sb., o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku a o změně některých dalších zákonů (tiskový zákon), ve znění pozdějších předpisů.

V oblasti katalogizace je nutné, aby konkrétní zadání i hodnocení respektovalo aktuální katalogizační standardy, které určuje Národní knihovna ČR. Jedná se o pravidla RDA (Resource Description and Access – česky Popis a zpřístupnění zdrojů, dále jen RDA), včetně platných národních interpretací, a formát MARC21 (Machine Readable Cataloging, česky „Strojově čitelná katalogizace“, dále jen MARC21). Informace o standardech a interpretacích jsou k dispozici na

webových stránkách Národní knihovny ČR v sekci Katalogizační politika.

Autorizovaná osoba je povinna 4 týdny před termínem zkoušky na svých webových stránkách zveřejnit aktuální citace manuálů a v den zkoušky sdělí uchazeči informace o pravidlech práce s manuály při zkoušce. Během zkoušky má uchazeč tyto manuály (aktuální verzi) k dispozici. Uchazeč nemá právo přinést si ke zkoušce tyto manuály vlastní.

Veškeré podklady využitelné pro ověření konkrétní odborné způsobilosti (dokumenty, kopie titulních listů a článků, bibliografické záznamy apod.) má zkoušený k dispozici během přípravy na zkoušku. Sestavy těchto podkladů ke každé odborné způsobilosti jsou zároveň součástí níže uvedených pokynů pro autorizovanou osobu. Jednotlivé dokumenty je možné využít opakovaně v různých okruzích otázek. Uchazeč není předem informován o tom, jaké konkrétní dokumenty budou vybrány.

Všechna kritéria, která jsou ověřována formou praktického předvedení, simulují reálnou činnost v práci knihovníka.

1. Organizace revize knihovních fondů

U odborné způsobilosti uchazeč prokazuje orientaci v relevantní legislativě. Obecný popis může být vztažen k určitému typu knihovny se stanoveným počtem knihovních jednotek, který zkušební komise uchazeči zadá. Pro ověření kritéria c) připraví autorizovaná osoba 5 zadání vybraných revizí knihovních fondů a na vybraném příkladu uchazeč zpracuje revizní protokol.

2. Orientace na knižním trhu a v produkci ostatních informačních zdrojů

Pro ověření odborné způsobilosti, kritérium písmeno b) připraví autorizovaná osoba seznam 30 dokumentů z české produkce vydaných v roce předcházejícím roku zkoušky, které obdržely některou z českých knižních cen. Dokument bude pro uchazeče identifikován nejméně 2 z těchto údajů: autor, název, ISBN (International Standard Book Number, mezinárodní číslo knihy), popř. ISMN (International Standard Music Number, mezinárodní číslo hudebniny), nakladatel, rok vydání.

3. Orientace v procesech akvizice, evidence, katalogizace a adjustace v knihovnách

Bez speciálních pokynů.

4. Orientace v systému českých knihoven, jejich knihovních fondech a službách

Odborná způsobilost ověřuje primárně orientaci v českém prostředí, přesto u ověření kritéria c) a d) se přihlíží k mezinárodnímu kontextu knihovnické odbornosti a sdílení zahraničních trendů a zkušeností. Dále bez speciálních pokynů.

5. Preventivní péče o knihovní fondy

U odborné způsobilosti pro ověření kritéria a) zpracuje uchazeč návrh, který bude charakterizovat optimální podmínky uložení fondu (klimatické podmínky, zabezpečení proti biologickým činitelům), průběžnou kontrolu skladových prostor a stavu fondu. Pro ověření kritéria b) uchazeč popíše principy zpřístupňování vzácných a ohrožených tisků: podmínky zpřístupňování veřejnosti (evidence zájemce, badatelský řád, badatelské listy, prezenční studium), materiální vybavení studoven a speciální pomůcky využívané při studiu těchto tisků (např. molitanové podložky, stojany, rukavice apod.). Ověření u kritéria c) bude zaměřeno na možnosti ochranného reformátování a možnosti zpřístupňování originálu v jiných formátech či v mimořádném režimu.

6. Správa a organizace fondů ve skladech

Pro ověření odborné způsobilosti zpracuje autorizovaná osoba profily 5 modelových knihoven se základními údaji: typ knihovny, druh a počet dokumentů uložených ve skladu. Pro ověření kritéria a) bude vybrán jeden z připravených profilů. Ověření kritéria b) bude zaměřeno na vybavení skladů vhodným nábytkem, typem regálů, pomůckami pro stavění fondu, speciálními schránkami, obaly a krabicemi pro uchovávání různých druhů dokumentů: knihy, časopisy, mapy, magnetická média, staré tisky.

7. Vytváření koncepce obsahu a systému stavění, správa a organizace specializovaných (dílčích) knihovních fondů a studoven v knihovnách

Pro ověření odborné způsobilosti připraví autorizovaná osoba pro ověření kritéria písmeno a) 10 modelových situací, které zveřejní na svých webových stránkách nejpozději 21 dnů před stanovenou zkouškou, z nichž pak 1 zadá uchazeči v den zkoušky. V poskytnutém čase minimálně 15 minut uchazeč na základě zadání navrhne v bodech tematický plán a způsob stavění vymezeného knihovního fondu. V navazujícím kritériu b) pak uchazeč bude prezentovat zvolený postup a obhájí navržená řešení včetně popisu stavění fondu ve volném výběru a uzavřeném skladu.

Autorizovaná osoba, resp. autorizovaný zástupce autorizované osoby, je oprávněna předčasně ukončit zkoušku, pokud vyhodnotí, že v důsledku činnosti uchazeče bezprostředně došlo k ohrožení nebo bezprostředně hrozí nebezpečí ohrožení zdraví, života a majetku či životního prostředí. Zdůvodnění předčasného ukončení zkoušky uvede autorizovaná osoba do záznamu o průběhu a výsledku zkoušky. Uchazeč může ukončit zkoušku kdykoliv v jejím průběhu, a to na vlastní žádost.

Výsledné hodnocení

Zkoušející hodnotí uchazeče zvlášť pro každou odbornou způsobilost a výsledek zapisuje do záznamu o průběhu a výsledku zkoušky.

Výsledné hodnocení pro danou odbornou způsobilost musí znít:

- „splnil“, nebo
- „nesplnil“ v závislosti na stanovení závaznosti, resp. nezávaznosti jednotlivých kritérií u každé odborné způsobilosti.

Výsledné hodnocení zkoušky zní buď:

- „vyhověl“, pokud uchazeč splnil všechny odborné způsobilosti, nebo
- „nevyhověl“, pokud uchazeč některou odbornou způsobilost nesplnil. Při hodnocení „nevyhověl“ uvádí autorizovaná osoba vždy zdůvodnění, které uchazeč svým podpisem bere na vědomí.

Počet zkoušejících

Zkouška probíhá před zkušební komisí složenou ze dvou členů. Všichni členové komise musí být přítomni u zkoušky po celou dobu trvání zkoušky.

Zkoušející je povinen provádět ověřování odborných způsobilostí při zkoušce přesně podle všech ustanovení tohoto hodnotícího standardu.

Požadavky na odbornou způsobilost autorizované osoby, resp. autorizovaného zástupce autorizované osoby

Autorizovaná osoba, resp. autorizovaný zástupce autorizované osoby musí splňovat alespoň jednu z následujících variant požadavků:

- a) Vyšší odborné vzdělání v oboru informační služby nebo informační studia a knihovnictví se specializací na poskytování přímých knihovnických a informačních služeb nebo na správu a ochranu knihovních fondů a nejméně 5 let prokázané odborné praxe v těchto oblastech.
- b) Vysokoškolské vzdělání v oboru informační služby nebo informační studia a knihovnictví se specializací na poskytování přímých knihovnických a informačních služeb nebo na správu a ochranu knihovních fondů a nejméně 5 let prokázané odborné praxe v těchto oblastech.
- c) Vysokoškolské vzdělání a rekvalifikační knihovnický kurz akreditovaný MŠMT ČR a nejméně 5 let prokázané odborné praxe v oblasti přímých knihovnických a informačních služeb nebo ve správě a v ochraně knihovních fondů.
- d) Vysokoškolské vzdělání v oboru informační služby nebo informační studia a knihovnictví se specializací na poskytování přímých knihovnických a informačních služeb nebo na správu a ochranu knihovních fondů a nejméně 5 let odborné praxe jako učitel vyšší odborné školy v oboru informační služby nebo informační studia a knihovnictví se specializací na poskytování přímých knihovnických a informačních služeb nebo na správu a ochranu knihovních fondů.
- e) Vědecká hodnota v oboru informační studia a knihovnictví a nejméně 5 let prokázané odborné praxe v oboru informační služby, informační studia a knihovnictví se specializací na poskytování přímých knihovnických a informačních služeb nebo na správu a ochranu knihovních fondů.

Žadatel o udělení autorizace prokazuje splnění požadavků na odbornou způsobilost a praxi v povolání autorizujícímu orgánu, a to předložením dokladu nebo dokladů o získání odborné způsobilosti a praxe v povolání v souladu s hodnotícím standardem této profesní kvalifikace, nebo takovým postupem, který je v souladu s požadavky uvedenými v hodnotícím standardu této profesní kvalifikace autorizujícími orgánem stanoven.

Žádost o udělení autorizace naleznete na internetových stránkách autorizujícího orgánu: Ministerstvo kultury, www.mkcr.cz

Nezbytné materiální a technické předpoklady pro provedení zkoušky

- Místnost pro písemnou a praktickou část zkoušky.
- PC s běžným textovým editorem a tabulkovým editorem a neomezeným přístupem k internetu, monitorem min. 17", klávesnicí a myší.
- Seznam 30 dokumentů z české produkce vydaných v roce předcházejícím roku zkoušky, které obdržely některou z českých knižních cen
- 5 profilů modelových knihoven se základními údaji
- 5 zadání vybraných revizí knihovních fondů
- 10 modelových situací se zadáním parametrů z oblasti preventivní péče ohrožených a vzácných dokumentů v souvislosti s jejich uložením ve skladech a různých systémů stavění dokumentů ve volném výběru a ve skladech
- Psací potřeby, papír na psaní
- Pro každou zkoušku musí být k dispozici seznam dokumentů (viz sestavy u jednotlivých odborných způsobilostí), které jsou pro ověřování potřebné, a seznam dokumentů, které byly vybrány pro zkoušku.

K Žádosti o udělení autorizace žadatel přiloží seznam materiálně-technického vybavení dokládající soulad s požadavky uvedenými v hodnotícím standardu pro účely zkoušky. Zajištění vhodných prostor pro provádění zkoušky prokazuje žadatel odpovídajícím dokladem (např. výpis z katastru nemovitostí, nájemní smlouva, dohoda).

Doba přípravy na zkoušku

Uchazeč má nárok na celkovou dobu přípravy na zkoušku v trvání 20 minut. Do doby přípravy na zkoušku se nezapočítává doba na seznámení uchazeče s pracovištěm, s organizací zkoušky, s požadavky BOZP a PO a s právy a povinnostmi uchazeče v rámci zkoušky dle zákona č. 179/2006 Sb.

Doba pro vykonání zkoušky

Celková doba trvání vlastní zkoušky jednoho uchazeče (bez času na přestávky a na přípravu) je 3 až 4 hodin (hodinou se rozumí 60 minut).

Autoři standardu

Autoři hodnotícího standardu

Hodnotící standard profesní kvalifikace připravil Národní pedagogický institut ČR ve spolupráci s Národní radou pro kvalifikace, Ministerstvem práce a sociálních věcí, Ministerstvem kultury a odborníky z praxe z těchto subjektů:

- Národní knihovna ČR
- Asociace knihoven vysokých škol ČR
- Sdružení knihoven ČR
- Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR
- Jihočeská vědecká knihovna České Budějovice
- Katedra informačních studií a knihovnictví, Masarykova univerzita
- Knihovna Jiřího Mahena Brno
- Knihovna Kroměřížska
- Knihovna Západočeské univerzity v Plzni
- Krajská knihovna Pardubice
- Městská knihovna Kutná Hora
- Městská knihovna v Praze
- Moravská zemská knihovna
- Studijní a vědecká knihovna Hradec Králové

Hodnotící standard profesní kvalifikace schválilo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy.